

Baserria

LURRAREN JABE

Baserria izan da euskaldunen abia. Leizetatik urten eta mendi-magaletan kokatu ziran ezkerro.

Or izan da euskalduna “lurraren eta eskubideen jabe”.

Baserriari gure Lege Zarrak itzaltasuna izan dau-tsoe eta iñok ez dauko Euskalerrian baserri bate-ra sartzeko eskubideriak: ez lapurrak (jakiña); ez agintariak: oneik alboan dagozela deitu bear dau-tsoe ugazabari urten dagian; ez epaikariak, gaizto-ari Gernikako zugatzaren aurreradeitzen jako epe baten barruan, baiña ez iñoz baserrian baitu.

Euskaldunak beti izan gara baserri bateri lotuak, gure abizenak iragartem daben lez. Gaur baserritik alboratu egin dira abizenak, baiña or daukagu gure nortasuna agertzeko bide bat, beste iñon iñok ez daukana: Gure lenengo baserriaren izena da gure abizena.. Batiko lotzen gaitu baserri batera eta bes-te abizenak iragarten dabezan baserrietara be bai.

Baiña azken-urteotan gauzak aldatzen doaz: kalea baserrira sartzen jatorku bat be lotsa barik. Etxeak etxeen gaiñean egiten dabez diru-egarriak eraginda eta gure abi ederrak, untxi-abi biurtzen joakuz.

Eta onelantxe galtzen da gure erri-nortasuna, one-lantxe galtzen da gure euskerea eta gure izakera bereizi guztiak, eta bide orreri erdel-itx baragarri bat ezarri dautsoe: “Globalizaziñoa”.

Ibarretan zuri-gorri.

Baiña gaur, dana galdu orduko, begiratu dagie-gun gure baserri ederrai eta inguruko bedar eta lorai ikuspegi zabaletan, mendi-arteko leun-uneetan.

Laster ikusiko doguz teillatu gorriak zelai orlegien erdian: Kendu txapela, euskalduna! Or daukazu benetako zure erria, Euskalerria!

Ikuspegia! Aitzezko mendiak, ibar sakonak eta buztiak, landa orlegiak, zugazti aizetsuak, erre-kak eta errekatxuak... or bizi izan da gizaldietan Bizkaiko euskaldun isilla, lenengo edesti-aurrean, gero erromatarren aldian naiz erdi-aro luzean, naiz oraintsuago langintza edo industriara bide-etan.

Asieran gitxi izan-arren, zabaltzen joan giñan. Le-nengoak Lotina izeneko etxea egin eban, bigarre-nak Lotina Goikoa eta irugarrenak Lotina Bekoa, eta bardin Batiz abizena artu ebenak. Eta olako asko errien sorreran.

Orrelan sortu dira erri luzeak, erdian bidea dabela (ikusi argazkian Amoroto) eta uriak diranean Goi-enkale, Artekale eta Barrenkale.

Giroa aldatzen doala diño. Itxasoa 400m go-ratzen balitz, Bizkaiaren $\frac{3}{4}$ urpean geratuko litzakez.

Asierea

Ez dakigu Bizkaia asieran zelakoa izan zan. Izena be lenengoz Asturiasen agertzen da. I Alfonsoren kronikan (800n. urte-inguruan).

Ibarretan bizi ziran bizkaitarrak etxeko jaunnen menpean eta Gernikako Batzarretan alkartzen zirala (Durango eta Enkarterria geroago etorriak dira) eta irudimenezkoa dan Jaun Zuria agiri da or lenengo jaun lez. Or sortu zan Jaunerria izena.

Ibiltariak baserrian geldi.

Baiña goazen barriro baserrira. Or dago gutzat danaren sustraia.

Ez da etxea, beste bagerik, ingurua dator etxe-agaz. Gizakiak naikoa arin asi ziraneiza itzi eta abereak etxean eukiten, eta basorik baso billa ibilli bagerik etxe-inguruan soloak lantzen. Ori izan zan gure iraultza nagusia. Ibiltaritza edo "nomadismoa" itzi eta baserrian bizi eta lan egi-ten ikastea.

Etxeak zelakoak

Lenengo egin ziran etxeak jauskorak izan ziran eta olakoarik ez daukagu: Erdian sua eta inguruan jesarlekuak....Zugatz-abarrakaz egiñak.

Geroago Bizkaian bitarriko etxeak egin dira. Arratian beean dago kortea, aurretik zurubia edo mailladia gora eta gaiñean bizilekua. Beeko abereak neguan beroa emoten dabe. Eta teillatua iru uretarakoa izaten da.

Baiña beste lurralde guztietan beean aurrean notiñak bizi dira eta gaiñean kamarea, eta atzean abereak eta gaiñen laztategia.

Ibarbengoetxe ituna.

Bizkai'ko baserriak euren berezitasunak daukez. Lurralde menditsua dan lez, baserriak ibar orlegi-etan eregiten dira, iñoz "lau aitz aundiren erdian" bebai.

Euria edo sirimiria eta laiñoa ugariak diralako, ituntasun bat dago errietan, lerrondoan, aretxen eta gaztañen artean eta euri-zarateak leioa jotzen dauanean, ituntasun ori sendotu egiten dau

Baiña ituntasun orreri geiago egin bear jako: Zelan? Etxe sendoak eta arrizkoak eginda, batez be barrenak. Goia ageak arrizkoak dirala, bitarteak beste gai batzukaz bete leitekez.

Lenago etxe bakoitxean sendi bat bizi zan, baiña erdi-arogan bizitza biko etxeak egiten asi ziran, "bestaldea" dauken etxeak.

Barruko bizitza ta kezak.

Goazen baserriaren barruan dan bizitza apur bat aztertzeraz.

Uritarrak naikotu dira euren uri-bizitzeagaz eta Birjiliok (Beatus ille qui procul negotiis...) naiz Fr.Luis de Leonek(Que descansada vida la del que huye del mundanal ruido...) goratu eben bizitzara datoz barriro, batez be gure egunetan "agroturismoa" bide dala. Oneik ez da iñoz ulertuko zeintzuk diran baserriaren kezak: Zelako egualdia egingo dauan begira egon-bearra, ura etxean ez ba'dago, non? Argia nondik? Garbilekuak zelakoak? Mai-xua non? Abadea non? Jolasak non? Osagillea non? Kartak non? Bideak non? Trena edo busa non?

Be-maillako bizitza ori galtzea gauza samiña ete da? Urian diran aurrerapenak baserrietara eroan bear dira. Ez da orretan lan txikia egin demokrazia asi zan ezkerro gaur-arte.

OLAZARtar
Martinek

